

Brief uit het bedrogen land

AUTEUR Joanna Tsoni

FOTOGRAFIE Yiannis Biliris

VERTALING Michiel van Meeteren, Tom Storme & David Bassens

Ik woon in een land dat geteisterd wordt door catastrofes. Politieke, sociale en economische rampen stapelen zich niet alleen op, ze maken deel uit van elkaar, ze botsen en ze versterken elkaar. De ene uit zich door de ander te voeden. Toch is deze historische momentopname niet méér een ramp dan de weken, maanden en jaren die eraan vooraf gingen, en alle kleine, onopvallende dagelijkse catastrofes die ons hierheen brachten.

In dit land is er maar één gespreksonderwerp en dat is 'de crisis'. Burgers leven hier aan hun televisiescherm gekluisterd en maken zich meer zorgen over hoe wereldleiders en deskundigen opstaan en wat hun humeur zal zijn, dan dat ze zich hetzelfde afvragen over hun kinderen of geliefden. Mijn vader kan je in één adem de exacte data van de laatste eurotoppen vertellen, maar aarzelt enkele seconden wanneer hij mijn verjaardag voor de geest wil halen. Mijn moeder kleeft aan de televisie, schakelend tussen nieuwsprogramma's; er wordt toch nauwelijks iets anders uitgezonden. Ze houdt nauwgezet notities bij over hoe de wetten en regels veranderen van dag tot dag. Ik kan het hen niet kwalijk nemen: ik weet dat het eerder een kwestie is van rust zoeken dan van onverschilligheid.

Omdat ik in dit land woon, word ik overal gevraagd hoe het leven hier voelt. Hoewel ik mijn best doe daar een eerlijk antwoord op te geven, ben ik meestal te onthutst om er één te vinden. Recent kwam ik tot de verschrikkelijke vaststelling dat ik de woordenschat, de grammatica en de syntaxis hiervoor mis. Hier leven heeft me de afgelopen drie jaar gedwongen om koortsachtig opnieuw de basis van taal en logica te leren. Met een rode pen doorloop ik het woordenboek van het dagelijks leven om meedogenloos alles aan te passen wat ik voor vanzelfsprekende kennis hield. Ik kwam er bijvoorbeeld achter dat alles wat ik hoorde uit officiële bronnen en de monden van politici eigenlijk maar één ding betekende: het tegenovergestelde. Ik realiseerde me dat het woord 'crisis' geen hoofdletter behoeft om de serieusheid van de zaak in de verf te zetten: een kleine 'c' is voldoende, iedereen weet waarover het gaat. Bovendien is 'crisis' geen enkelvoud, zoals ik vroeger dacht; het is een meervoud. Er zijn net zoveel crises als er families of individuen zijn. Denk ook niet dat het een statisch, levenloos begrip is. Nee, onze crises zijn levende, ademende, belichaamde entiteiten. We proeven, zien en ademen elkaars crises als mufte lucht in een gesloten ruimte. Mijn crisis loopt over in die van jou en die van mijn burens trapt me op mijn tenen. Het wordt een manier van leven en ze krijgen allerlei voornaamwoorden: 'mijn crisis, jouw crisis, zijn of haar crisis'. Iedereen breidt een eigen versie van de crisis, elke dag opnieuw.

Ik woon in een land waar de jongste en slimste mensen uit wegbleeden en waar de achterblijvers leeggezogen worden. Het is een land waar de 'haves' al decennialang met gouden lepels eten en de 'have-nots' tinnen lepels met gaten krijgen. Met die lepels worden ze gekweld zoals Tantalus in blijde onwetendheid: ze wilden eten, drinken en lachen zoals de elite, maar blijven nu hongerig en onbevredigd achter. Het is een land wiens politieke elite, geconstipeerd en opgeblazen, nu verkondigt dat we 'allemaal samen aan tafel gedineerd en gefeest hebben. We hebben het eten samen opgesoupeerd'. Een land dat mij bij mijn geboorte een gebroken roeispaan gaf. Daarmee navigeerde ik mij door twintig jaar onderwijs in haar nationale instituties. Pas op een buitenlandse universiteit kwam ik erachter dat ik zonder de juiste vaardigheden en zonder een werkend kompas, verloren rondreed in de open zee, in cirkeltjes om mezelf peddelend.

Ik leef in een land waar het merendeel van de bevolking in de jaren tachtig geloofde in het verhaal van Europeanisering, modernisering en verstedelijking 'zoals het hoort'. Zonder duidelijke blauwdruk, zonder een heldere langetermijnvisie, zonder toegewijde en geschikte politici. Een land dat - ook op het platteland - neerkeek op de landbouw, handwerk en technisch onderwijs. Nu woont zeventig procent van de bevolking in verstikkende steden. Een volledige generatie van overgekwalficeerde jongeren kan geen uitweg vinden uit de dodelijke spiraal van verlamme werkloosheid, falende bedrijven en bijtende bezuinigingen. Zelfs als zij de noodzaak zouden begrijpen om zichzelf om te scholen en de verstikkende stad achter zich te laten dan nog zouden ze nergens heen kunnen. Het land van hun voorouders is verkocht om de stedelijke, 'hogere middenklasse'-levensstijl van de jeugd te bekostigen. Bovendien verdween met het heengaan van een oudere generatie landbouwers vandaag de kennis en de kunde om het land te bewerken.

Dit land voelt de weeën en stuip trekkingen van een veelzijdige crisis, die zich als een tumor door alle lagen van de samenleving uitzaait. Het is een financiële, sociale, culturele, maatschappelijke en politieke noodtoestand die ons opdraagt onze meest sociale en maatschappelijke basisverworvenheden op te geven om de financiële waarden hoog te houden. De dominantie van het financiële systeem waarrond het flikkerende schrikbeeld van onze wereld is geconstrueerd mag onder geen beding in twijfel getrokken worden. Onze recente geschiedenis is een geschiedenis van excessieve privatisering, niet alleen van de economie maar ook van de samenleving: deze economische privatisering en het bloeien van haar structuren en instituties zou

onmogelijk geweest zijn zonder de complete privatisering van onszelf en ons leven. We worden richting gegeven door het creëren van individuele dromen en verlangens en worden op die manier beschouwd als consumenten, eerder dan burgers. En de meerderheid geloofde in dit verhaal. Zij houden vandaag enkel nog de weinige resten van deze giftige imitatie van de Amerikaanse droom vast. Terwijl de aspiraties van onze wanhopige samenleving verdampen, wordt de droom van welvaart vermorzeld door de principes van de markteconomie.

Ik woon in het land dat de democratie heeft uitgevonden, maar die democratie is verworpen tot lege proclamatie. Mijn land was veertig jaar geleden een dictatuur. Toen werd elke politieke moord een zelfmoord genoemd. Vandaag, in mijn land, is elke zelfmoord een politieke moord. Mensen sterven een eenzame dood in anonieme slaapkamers of schuren, of in het midden van onze drukste pleinen, tussen de massa mensen die naar hun werk gaan in de morgen. Zij knopen hun laatste knoop, draaien de dop af van hun fles rattenvergif, planten een kogel tussen hun ogen 'om geen extra schulden aan hun kinderen achter te laten'. Zoals Dimitris Chrystoulas deed, en Savvas Metikidis, en zoals wekelijks meer dan tien mensen doen in dit door de crisis besmeurde land. Zij laden door de aantekeningen in hun zakken de rest van ons op met een onvermijdelijke schuld. Een schuld die slechts ingelost kan worden door actie te ondernemen.

De dominantie van het financiële systeem waarrond het flikkerende schrikbeeld van onze wereld is geconstrueerd mag onder geen beding in twijfel getrokken worden

Ik loop door de straten van mijn hoofdstad en ontwijk de bergen vuilnis en dure auto's. Beide lijken de laatste restanten van een weelderige levensstijl, die hier blijkbaar nog schaamteloos verdedigd moet worden. Tegelijkertijd broeit er iets nieuws in de etterende onderbuik van deze metropolis. Ik ploeter door steegjes en winkelstraten die stinken naar parfum, urine en traangas. Aan de rand van de weg bloeien citrusbomen en stampen daklozen geïmproviseerde krotten uit de grond. De marmeren trappen van overheidsgebouwen worden bezet door junkies, de bankjes op grote pleinen door families van illegale immigranten. Inwoners lopen ondergedompeld en verward in een niet te ontcijferen geografie van chaos, waar het asfalt bezaaid ligt met stenen. Ze vormen een onleesbare brailletekst over de laatste, vreedzame demonstratie die escaleerde in een gewelddadig optreden en uiteengedreven werd met chemicaliën. We hebben ons overgeleverd aan een draaikolk die steeds sneller gaat draaien. We wonen in een vacuüm, in een quarantaine waar we behandeld worden voor één of andere endemische, besmettelijke ziekte. We liggen aan het infuus op de palliatieve afdeling, terwijl de experts ons nog een week geven, twee weken, misschien nog een paar maanden. Zo leven wij ons leven.

Ik leef in Athene en er is niets nieuws te zeggen over mijn land. Niets dat anderen, beter gepositioneerd en met meer wijsheid in pacht, niet al uitgebreid uitgedroogd en geanalyseerd hebben. Het zijn alleen de simpele en heldere observaties die ik op mijn huid voel die ik kan schetsen. Maar in mijn dromen brandt mijn ziel in de vlammen van een nieuw bewustzijn. In mijn kleinste acties en in de woorden die ik zachtjes uitspreek onder groepjes vrienden herontdek ik mijn zijn. Het is geen zelfgenoegzaamheid, het is gewoon dat ik niet meer geloof in welke andere universele waarheid dan ook, noch dat ik kan speculeren over de toekomst. Men zegt dat een crisis een tijd is waar het oude dood is, maar het nieuwe nog niet geboren kan worden. Dit is ongetwijfeld waar we vandaag staan.

Ik kom uit Griekenland, een land dat opeens de reputatie heeft één van de meest roekeloze naties van onze tijd te zijn. Een oneerlijk, fiscaal onverantwoordelijk en bijna crimineel probleemkind van het Westen, dat nu een wereldwijd domino-effect in gang kan zetten. Ik blijf achter met een droge mond, een knagende maag en een overmeesterend gevoel van het onbekende, maar ik zal niet opgeven. Antonio Gramsci's woorden over het 'pessimisme van het

intellect en het optimisme van de wil' galmen na in mijn oren. We zijn geboren in een systeem dat gebouwd is op de notie van schaarste en angst en dat om te overleven steeds meer angst en schaarste genereert. Maar er moet een alternatief zijn. We moeten alleen maar voldoende verbeelding hebben om uit te zoeken wat dat andere systeem inhoudt.

In mijn land is het noodzakelijk om enerzijds burgerlijk engagement en democratie te herstellen, en anderzijds alternatieve organisatievormen en oplossingen te vinden. We moeten meer flexibele, meer egalitaire systemen verzinnen, met meer ruimte voor betekenisvolle rollen en zeggenschap voor iedereen. Er moet een nieuw gevoel van samenhang en participatie gecreëerd worden. We moeten opnieuw elkaars vertrouwen winnen en met elkaar durven improviseren.

De crisis heeft barsten in de kern van het sociale blootgelegd: individualisering, fragmentatie van belangen en synergie enkel en alleen uit monde van winst

Dit is mijn crisis en die van mijn medeburgers. Ik weiger mij er zomaar in te wentelen. Hoewel ik werkloos ben, blut en met nauwelijks enige vooruitzichten, voel ik mij desondanks geprivilegieerd. Dit is het land waar ik ben geboren en opgegroeid, een plek waar ik van hou, nog altijd. Onze tijden zijn ongekend en wij zijn pioniers. Wat wij doen en hoe wij met onszelf en anderen omgaan in deze crisistijd is het enige wat uitmaakt als het straks over is. De oude waarden bezwijken, dit is een fantastische morele kans. We hebben niet enkel het recht te kiezen, we hebben ook de plicht. Waar het om gaat is dat wij kunnen en moeten kiezen hoe de toekomst zal zijn, omdat het bestaande systeem, dat zich schijnbaar versterkt, uit zijn voegen barst. De crisis heeft barsten in de kern van het sociale blootgelegd: individualisering, fragmentatie van belangen, synergie enkel en alleen uit monde van winst, de privatisering van de publieke ruimte, het gebrek aan een begrijpelijke oplossing, de blinde vlekken van angst in ons gezichtsveld en perceptie.

We moeten een diepe en kritische analyse durven maken over onze genestelde werkelijkheid, zowel collectief als individueel, met alle pijn die het met zich meebrengt. We moeten wederom onder ogen zien dat de wereld gemaakt wordt door menselijke actie en dat ze dan ook door menselijke actie aangepast kan worden. We moeten solidariteit weer tot leven wekken in een verminkte neoliberale wereld die alle hoeken en kanten in westerse samenlevingen en daarbuiten reeds verzadigd heeft. Uiteindelijk is het de geest die meer uitmaakt dan macht, of die macht nu uit de loop van een pistool komt of door uitpersing van bankiers en de hen serverende politici.

Terwijl de geschiedenis zich verder ontvouwt, moeten we ervoor kiezen betrokken en bewust te zijn bij het leven. Hoe klein de keuze ook is, er is altijd een keuze. Zelfs in het vooruitzicht van het onvermijdelijke, zelfs wanneer we zullen sterven, kiezen we onze eigen acties en bijhorende betekenissen. We zijn altijd betrokken, zelfs als we dat niet beseffen. We moeten de conversatie en discussie gaande houden en meer dan ooit streven om verschillende stemmen te laten horen. We moeten ruimte bieden voor erkenning, creativiteit en respect voor verschil en tegenstelling. We moeten opstaan en omgaan met het feit dat er constellaties van altruïsme en solidariteit mogelijk zijn. Nietzsche heeft verklaard dat 'hij die een waarom heeft om te leven bijna elke hoe kan doorstaan'. Om zijn woorden te parafraseren: het is tijd dat we onze hoe's opgeven en zoeken naar een waarom. Het is tijd om samen te komen, samen te blijven en op te komen om doel, betekenis, betrokkenheid, gemeenschap en affectie - niet individueel en privé, maar publiek en burgerlijk - te heruitvinden.

Joanna Tsoni (joanna.tsoni@ysmedia.org) studeerde Metropolitan Studies aan de UvA. Ze werkt als freelance sociaal wetenschapper in Athene en heeft de NGO YsMedia opgericht. YsMedia heeft als doel om jongeren academische, creatieve en sociale vaardigheden bij te brengen die hen in staat stellen hun toekomst en die van hun gemeenschap vorm te geven.